La Veu del Diumenge

suplement gràfic de «La Veu de Catalunya»

Any 1 — Barcelona, 13 maig 1934 — Núm. 2

Aquest suplement no pot ésser venut separadament de «La Veu de Catalunya»

Preu conjunt, 20 cts.

CARTES DE LLUNY

Zuric

Trobo, entre els meus primers papers, aquestes — i altres — notes. Es possible que no valguin res i que hagués convingut reforçar la pròpia respectabilitat amb activitats més substancioses.

(N. de l'A.).

Zuric és una ciutat posada a la cua de l'ull d'un llac de litografia amb una fuga de cases sobre una cinta d'aigua que mor en el punt que la parpella del llac s'obre. Tot són aigües a Zuric. Camineu i teniu sempre una aigua que fuig, al costat. Us asseieu a un cafè i sentiu un soroll de comportes que vessen. Us podeu recolzar a l'ampit dels murs i dels ponts per veure, tot fumant, sobre l'aigua, els reflexos de les coses. M'entretinc veient com s'allarga i es desdibuixa, sota l'ull d'un pont, el campanar d'una església seca i gòtica. L'aigua em dóna una sensació d'inestabilitat, i deu ésser per això que Zuric em sembla una vila d'anants i vinents, de gent de pas, d'homes i dones dels quals hom recorda les faccions d'una manera vaga, com posades sobre una matèria mòbil, una mica borroses. A les nits volto pel barri de les tavernes i hi ha moments que tinc la sensació de trobar-me en un barri de port. Em vénen ganes — tanta és la illusió — de ficar-me les mans a la butxaca del pantalon i deixar-me anar en el corrent obscur de les coses. Després veig, però, que en els sofàs dels recons dels bars, dins d'una llum sèpia i groga, hi ha uns suïssos amb coll de celluloide i punys rodons, avorrits, democràtics i seriosos.

De les ciutats del germanisme, Zuric és una de les més sòlides. Gran tradició, intervenció en la vida religiosa d'Europa, cases bones, de pedra, una burgesia d'homes i dones rosses i voluminoses — pantalons rabllats i redingotes —, i en els barris antics, admirablement conservats, les formes del popularisme germànic més folgat i xiroi: les cases amb el pinyó, els testos de geranis, la bona fusta brunyida i, a les finestres, cortines blanques, una mica arromangades, quan fan pensar en els *refajos* que abans portaven les senyores. La solidesa de Zuric fa que, posats a la ciutat, no penseu mai en Suïssa ni en el pintoresquisme glaçat d'aquest país sense microbis. Poca broma. Ací teniu els bancs. M'hi fixo. De fora estant ja es veu que són uns bancs d'una enorme importància bancària. Tenen, alguns, imponents columnes a la façana, que deuen ésser dòriques. Malgrat el meu crònic ostracisme econòmic, decideixo entrar en el més conegut, amb el mateix estat d'esperit que hom ha visitat altres vegades la Torre de Londres o el Museu d'Atenes. I bé: no hi ha res a dir, és un gran banc. Observo les excellents finestretes, els blocs magnífics de paper, la maquinària modernissima: màquines per a calcular, per a sumar, per a telefonar, per a comunicar, per a pensar. Els empleats, admirablement sindicats, presenten una educació que enamora. Un d'ells m'invita a visitar les caves cuirassades i les caixes de cabals. Li contesto, reservantme. Li dic que tornaré quan seré més gran, perquè no convé exposar la joventut a espectacles estètics d'una suggestió massa forta. L'empleat es retira encisat i em fa una reverència prodigiosa.

A Zuric hi ha l'empleat de banc ros, de nas fi, amb ulleres amb muntura d'or — aquestes muntures que tenen reflexos d'una elegància i d'una distinció financera corprenedora. Aquests comptables — prenent aquesta paraula en el sentit més genèric — tenen unes articulacions més fines que les llagostes de rostoll i un entrellat de nirvis que sembla un embull de filferros d'argent. Són els homes de la nostra època. Tenen una ànima superior, capaç només d'ésser comprea per les taquimecanògrafes: una ànima que té les irisacions pròpies de les ales dels bernats pescaires i les suavitats de ploma de les tórtores. Amb les seves dents blanquíssimes mengen, a l'hora d'esmorzar, uns petits raves d'un color de carmí de somni i una mica de mantega posada sobre unes petites llesques de pa torrades i virtuoses.

Tot aquest món de la teneduria i de la partida doble, afegit al gran nombre d'enginyers, cirurgians i dentistes de Zuric — tots ells diplomats del Politècnic — despersonalitza una mica la vida de la ciutat. Fins a les deu del vespre, hom té sempre la sensació de trobar-se entre persones importantíssimes que ho dissimulen. Ací coneixeu la gent que saben el promedi de cabells que els cauen del cap cada any, i els horaris dels trens més absurds, i ací preneu cafè amb l'home que sap de memòria la composició del veramón i els quilos que pesa la seva senyora. En aquest món minuciós i polit, complicat a còpia d'ésser senzill, d'una petitesa grandiosa, jo m'hi trobo una mica desplaçat: hi passo amb la mateixa por que em fan, a les vitrines, els aparells niquelats de l'odontologia. Però tot això no em desplau pas i em dóna una certa seguretat higiènica i fisiològica. Hi ha d'haver gent, en aquest món, que sumi, i que arrangi boques, comptadors elèctrics i teories espatllades. I d'ací prové, precisament, el contrast profund d'aquesta ciutat: Zuric, que externament és una ciutat tan poc helvètica, està, en canvi, poblada de suïssos cent per cent i gairebé seria impossible d'imaginar-la — malgrat les estades que hi féu Goethe — poblada per altres persones que no fossin helvètiques.

Torno, per això, a l'aigua fugissera, a les tavernes tèrboles i a les ombres estrafetes de les coses. M'encisa veure afuar-se sota l'ull del pont la punxa del campanar seca i gòtica. Suïssa em fatiga. D'un cantó hi ha les banques, els salts d'aigua i la impossibilitat de tirar un llumí a terra. De l'altre cantó, les muntanyes, implacables, inaccessibles, em donen una sensació de la inutilitat de tot esforç i del grotesc absurd de l'agitació humana. Es comprèn que la gent enraonada i de temperament imaginatiu del país, posada entre aquests mals de cap s'hagi dedicat a entretenir-se fent petites rodes de rellotge.

Josep PLA.

Barcelona quan la guerra de Successió

En aquesta estampa holandesa de l'època és representada l'entrada de l'arxiduc Carles a Barcelona el dia 9 d'octubre de 1705. En aquesta estampa es detalla: A, la muralla de la ciutat. B, les bateries d'atac. C, el port de Barcelona. D, posició dels vaixells anglesos i holandesos que bombardegen la ciutat. E, l'Arxiduc

LA SETMANA POLITICA

★ La vaga de Saragossa s'ha resolt. Feia més d'un mes que durava. Després de la visita que el ministre de la Governació féu a aquella ciutat, els representants dels obrers s'han posat d'acord amb els patrons, i la vida de Saragossa s'ha normalitzat tot el que és possible després d'una vaga que gairebé ha esgotat els recursos de la ciutat. Els obrers no han sortit gens beneficiats d'aquesta vaga i les pèrdues que Saragossa ha sofert són enormes. Els qui han sortit amb la seva han estat els extremistes. Durant tot un mes, cada dia han donat una prova o altra de llur tècnica revolucionària, tècnica que no podrien pas emprar en els països on es governa amb lleis adequades i té cura d'aplicar-les un govern fort. La tranquillitat durarà, a Sarragossa i a la Península, fins que els extremistes tornaran per llurs glòries, que tothom paga a un preu ben car.

★ La part que en diríem anecdòtica de la vaga de Saragossa ha estat molt vergonyosa. La F. A. I., posant-se al mateix nivell social dels qui es serveixen dels infants per mendicar, no ha dubtat gens de trametre expedicions compostes de fills dels vaguistes saragossans, a Barcelona, Madrid, València i d'altres llocs per fer propaganda de la revolució. Hom s'ha estranyat molt que el Govern autoritzés aquest tràfic, encara que en un Estat on es permet d'explotar els infants amb fins mendicants, també es deu poder tolerar explotar-los amb fins revolucionaris.

★ L'arribada a Barcelona de fills de vaguistes de Saragossa fou aprofitada pel Govern de la Generalitat per donar una prova més de llur canvi de tàctica respecte a la F. A. I. En aquest sentit el Govern, contradient la nefasta política de dos anys que afalagava l'extremista amb mires electorals, dóna, d'una temporada ençà, la sensació d'autoritat digna. Ara, serà la F. A. I. la que canviarà de tàctica? La visita que els seus més caracteritzats elements feien dimecres al govern de la Generalitat és un fet que ha estat molt comentat. Què en sortirà d'aquestes gestions?, es pregunta la gent. Es que els directius de la F. A. I., davant l'actuació enèrgica que durant aquests darrers temps ha practicat la Generalitat, capitulen i estan disposats a sotmetre's a la llei? Per la nota oficiosa que el Govern dóna a la reunió, no sembla que aquest hagi de vinclar-se en els seus propòsits legalistes.

★ Mentre hom espera el veredicte del Tribunal de Garanties sobre la qüestió de competència de la llei de contractes de conreu aprovada pel Parlament de Catalunya, els partits de la coalició n'han fet política i tota mena d'armes han estat emprades per desorientar la gent sobre el veritable fons de la qüestió. L'article que a LA VEU DE CATALUNYA de diumenge passat publicava el senyor Anguera de Sojo i la conferència que divendres pronunciava el senyor Tries de Bes, han encarrilat molt la qüestió. Es esperada amb un gran interès la conferència que demà, dilluns, donarà el senyor Francesc Cambó, que ajudarà, de segur, a fer desaparèixer la confusió que entorn d'aquest problema han intentat crear les esquerres, temoroses de perdre la millor de les seves armes electorals, el rabassaire.

★ Poques coses de transcendència política han ocorregut a l'estranger aquesta setmana. A Clermont-Ferrand els radicals i radicals-socialistes francesos celebren un Congrés que està cridat a influir en el desenvolupament immediat de la política de França. Hem vist també les gestions que Henderson, president de la Conferncia del Desarmament, ha realitzat respecte a la pròxima reunió de la Comissió de la Conferència, reunió que pot ésser decisiva degut a l'estat actual de la qüestió del desarmament. Totes dues qüestions, però, serà la setmana entrant quan podran ésser judicades.

★ La lluita que el rei Ibn Saud sosté contra l'Iman del Yemen, no s'ha resolt durant el transcurs d'aquesta setmana. Hom ja afirma, però, que Hodeida — el port principal del Yemen — no tornarà pas més a depende de l'Iman. El fill d'Ibn Saud, n'ha estat proclamat emir. En l'aspecte internacional, que de seguida prenen tots els conflictes de l'Aràbia, el triomf del rei Ibn Saud sobre l'Iman del Yemen, representa una victòria de la influència anglesa a Aràbia sobre la d'Itàlia. Són prou coneguts els lligams que uneixen l'Iman del Yemen amb els italians i els d'Ibn Saud amb els anglesos per dubtar sobre el veritable fi que es persegueix amb la disputa que sostenen els dos Estats àrabs.

LITERATURA FORESTAL

per Rafael Benet

Els grans boscos s'extingeixen a casa nostra. Els grans arbres van desapareixent. El paisatge més corrent a Catalunya és aquell que Unamuno difinia: «pinos que parecen escarolas».

Es clar que l'autor del «Sentimiento trágico» en parlar així, ho feia fiant-se de l'aspecte del bosc català, vist des d'una finestreta de ferrocarril, o darrera el parabrises d'un auto. En general, les carreteres i les vies fèrries, són els enemics més declarats de la riquesa forestal.

A Catalunya es troben encara llocs on els arbres són exuberants, magnífics, centenaris. Però, es tracta, dissortadament, d'excepcions. De boscos com el de Gresolet, d'avets com els d'Aigües Tortes, a Catalunya no n'hi ha gaires.

Jo encara recordo aquella catedral de la Fageda d'en Jordà. Aquella meravellosa selva cantada per Maragall, i que pintà alguna vegada el tendre i melancòlic pinzell de Joaquim Vayreda. Aquella selva gegant dels volts d'Olot amb soques centenàries d'argent, altíssimes, i amb la verdor transparent — «com d'aigua endins» — del seu brancatge de somni. Caballera de verd tendre amb voladuries i cants d'ocells.

A l'hivern l'entrellat de les branques era com un incens. A l'estiu el sol únicament refulgia en els pòrtics solemnes del bosc humit i fat.

Vayreda, pare, ha deixat també en les seves teles somnioses, un record de les vernedes olotines del seu temps, època en la qual els prats abundaven tant com els grans arbres, i els aiguamolls omplien d'encís moltes d'aquelles contrades, avui subjectes a la llei massa estricte del guany.

«Guany», heus ací la paraula catalanissima: el mot símbol de la raça i de la llengua catalanes, segons el ja esmentat D. Miguel de Unamuno. Deia, una de les vegades, que el gran líric de l'ascetisme passà per Barcelona que cada idioma té el seu mot representatiu. Aquest mot símbol, pel seu sò, tant com pel seu significat, és la materialització del sentit de la raça que ha creat a través del temps, el misteriós mitjà d'un verb particular—apropiat.

Unamuno trobava, per exemple, en «sangre», tot el sentiment patèticament poderós de l'ànima castellana; en el mot «saudade», l'encarnació fonètica de l'esperit anyorívol d'infinit que és tant com psicologia, biologia del poble portugués. «Guany», per Unamuno, era el mot català per excellència: «Su sonido corresponde a la expresión y hasta a la mímica adecuada a la palabra «rapiña». Guany: és a dir, avara recollecció de diner. Potser, dissortadament, tingui raó Unamuno. No és la generositat una virtut nacional. Es encara actual l'anatema d'Alighieri: «avara pobresa dels catalans». Guany ràpid, immediat, incult.

Sense arribar a la misèria estepària d'Aragó i Castella, la nostra terra no és pas exemplar, quant als seus boscos. Arbres modestos, poblen comunment les nostres muntanyes. El bosc corrent català no té grandesa.

La terra no ha estat considerada com a França, com a jardí del qual es pot viure, sinó que ha estat, massa sovint, vilment explotada.

Hi ha força extesa a Catalunya, la vella institució de l'ermot. La gran guerra contribuí poderosament a extendre-la, tant o més que els estralls de la filoxera. Quants indrets de Catalunya mostren la ruïna d'aquella epidèmia soferta per la nostra vinya? Muntanyes senceres sense conreu, ni forest, únicament amb el borrisol de la maleça, ocupen algunes zones del nostre mapa. Aleshores, en els llocs muntanyosos, es destruí molt de bosc per a cercar terra nova. El nostre camp s'empobrí així doblement, i la vinya nova féu desaparèixer moltes hectàrees d'arbrat

Alguns d'aquells ermots produïts per les terres abandonades arran de la filoxera, han anat convertint-se amb els anys, en boscos modestos; les pluges d'aquests darrers temps regalats, que han vingut a dolcificar una mica el clima ibèric, han esperonat la creixença d'aquests boscos espontanis. També els boscos massa explotats, han tret bona ufana després d'aquest cicle plujós.

Però aquest paradoxal periode benfactor, ha coincidit amb els conflictes del camp. Molts propietaris expoliats de les seves collites, han hagut de refer-se castigant el bosc. I no és pas únicament aquest cas, bastant general, que ha contribuït a la nostra depauperació forestal, sinó també altres casos, realment criminals produïts en els moments del canvi de règim, pels afalagats rabassaires.

Hem contava un amic, que en un poble de la Maresma, un propietari ric, tenia cura de les terres lindants a la casa pairal, amb amor de jardiner. Grans boscos de plàtans, d'alzines i pins, enrondaven la casa i les quintanes de conreu. El propietari era un fabricant barceloní, que invertia part dels seus guanys en enriquir la seva finca.

Heus ací que un dia el bon propietari, que dirigia les feines agrícoles del seu mas, tot i l'absentisme, prengué com de costum l'automòbil per a donar ordres als seus massovers. Espanya ja tenia República i, per tant, els parcers cridaven alt que «la terra és dels que la treballen». Fou gran la sorpresa de l'amo en arribar a les terres i veure aterrats els boscos circundants de la masia. —«¿Què és això?» preguntà indignat, contemplant les soques exteses i les branques fetes feixina. —«¿Com és que heu tallat els «meus» boscos?» — Vostè ja sap — contestà el massover, amb una certa sorna—, que l'ombra d'aquests arbres perjudicava molt els conreus i, a més a més, necessitàvem terres per a plantar patates.»

Adéusiau els arbres: adéusiau poesia, però també adéusiau riquesa.

Les pastores

Cal anar, però, en compte amb la literatura forestal. Els meridionals som tan afeccionats a la façana, que caldrà no oblidar aquella Festa de l'Arbre que fa pocs anys vaig presenciar en una petita vila catalana. Festa pedagògica amb assistència del diputat i les autoritats. El mestre d'escola del poble, un tipus mediterrani pletòric — un mallorquí cent per cent — tenia amb aquest motiu ocasió de fer un eloqüent discurs sobre la bellesa i els beneficis dels arbres. La festa es celebrava a la plaça de la vila, a l'entorn d'un roure — cada any un de distint—que el senyor mestre d'antuvi, tenia cura de fer tallar, pels escolars, dels boscos veïns una mica magres, i que sense arrels es transplantava al bell mig de la plaça. El bon mallorquí, amb el seu castellà pintorescament deformat per l'accent del català de l'Illa, anava desgranant davant del públic badoc un enfilall de llocs comuns sobre l'amor als arbres.

Mentrestant, al mig de la plaça, era sacrificat un roure de vint anys. Les fulles inicialment marcides, intentaven refer-se amb l'oreig suau de la tarda, indiferents a la lírica i a la pedagogia de l'acte. L'anual discurs de lluïment del senyor mestre, era l'únic motiu d'aquella festa massa ideal.

LA VALORACIO MODERNA DEL BARROC

per Manuel de Montoliu

L'època del Barroc, comoresa entre el final del segle XVI i el començament del XVIII, fou una de les més esplèndides de la cultura occidental. La visió que avui tenim del barroc, no sols com a art, sinó també en la seva valor cultural, es molt diferent de la que en tenien les generacions passades. No fa pas massa temps que la designació «barroc» era encara emprada en sentit despectiu i equivalia a «extravagant», «amanerat», «inflat», «grotesc». Naturalment, hom no podia negar importància als grans monuments plàstics i arquitectònics de l'art barroc. No hi havia, però, comprensió envers ells. La poesia i la música de l'època del barroc eren mirades cada vegada amb major indiferència. Semblava com si ningú no es recordés que les formes arquitectòniques del teatre, així com la forma del nou drama i de l'òpera, són productes indubitables de l'edat barroca. Tot el temps que en el món de la cultura va imperar el contrast dels conceptes clàssic i romàntic, com a mesura i norma de tots els judicis estètics, fou impossible fer justícia a l'estil barroc, fonamentalment diferenciat respecte als altres. Calia arribar a una nova visió històrica, a una alliberació de les normes classicistes, perquè el món barroc assolís la categoria que es mereixia.

La reivindicació del Barroc començà en el terreny de les arts plàstiques. Era inevitable que el contemplador atent d'aquests monuments escultòrics i arquitectònics de l'art barroc acabés per pensar que eren quelcom més que una simple corrupció de l'estil clàssic, que en ells hi havia viu i bategant un pensament artístic totalment distint, que podia exigir un ple reconeixement. Es veritat que Itàlia, país d'on sortí l'art barroc, havia estat en l'època anterior la pàtria de l'art de la Renaixença. Però ha estat descobert darrerament que fou a Austria, que l'art barroc assolí un perfeccionament en el qual la mística gòtica i la racionalitat humanística es combinaren d'una manera original, com ha escrit Günther Müller.

Una altra veritat descoberta per la ciència de les arts és que el Barroc és un estil informat principalment per l'esperit del Catolicisme. Ço que Roma significa per a l'art barroc, significa l'escolàstica espanyola per a la filosofia i la teologia barroques. Ben aviat hom veié que aquests resultats no es limitaven al terreny de l'art plàstic i de la ciència, ans també podien estendre's en gran escala al camp de la poesia i de la literatura. Nous i importants conceptes van formar-se a impuls d'aquesta nova orientació en la història de la cultura.

El barroc deixà d'ésser sinònim d'inflor, d'afectació, de superficialitat declamatòria; deixà d'ésser interpretat com una interrupció de mal gust de tot un cicle d'estil clàssic. Al contrari, el barroc fou considerat des de llavors com un dels moviments més importants de la cultura occidental; com una època d'una gran unitat d'esperit que s'estén per l'espai de dos segles. Una de les descobertes més importants ha estat la de les relacions estilístiques en l'època barroca, entre les diferents arts; hom aprengué a veure en els espectacles fastuosos d'aquella època la connexió entre llengua, música, dansa i figura; i aquesta unitat complexa ha estat interpretada com la típica forma barroca de l'obra d'art totalitària. Hom remarcà, de més a més, que els comptats noms d'artistes i escriptors genials que havien passat a la posterioritat no es troben pas tan isolats en llur època. Calderón, Corneille i en cert sentit el mateix Shakespeare, van entrar sense violència dintre el nou concepte del barroc, i van ajuntar-se amb els noms dels grans pintors, escultors i arquitectes. Des del P. Suàrez, el màxim representant de l'escolàstica barroca espanyola, podem traçar un arc fins a Leibnitz, el màxim representant de la filosofia barroca alemanya; i àdhuc podríem fer passar aquest arc pel mateix Descartes, deixeble que fou dels jesuïtes. També havien estudiat en collegis de jesuïtes Calderón i Corneille.

Una obra cabdal de l'art barroc. La transverberació de Santa Teresa per Benini (Santa Maria della Vittoria)

Welssbach ha estat qui ha definit l'estil barroc com l'expressió arquitectònica i plàstica de l'absolutisme. Barroc significa quelcom de collectiu, expressió d'idees i tendències més socials i morals que estètiques; la realització d'idees grandioses que, sota el poder dels grans sobirans de l'absolutisme, es resolgueren en la unitat polifònica de totes les arts. Les literatures barroques d'aquella època participen plenament de les íntimes tendències que revelen llavors l'arquitectura i les arts plàstiques. Als poetes no els és prou la pura paraula; la poesia per a ells havia d'evocar totes les sensacions plàstiques i musicals possibles. D'on la pompa decorativa, l'èmfasi portat fins al darrer grau, el joc continu de contrastos violents, la tendència a impressionar amb l'insòlit, el sorprenent, el sublim.

I, finalment, a una altra conclusió ferma han arribat els investigadors en l'estudi del fenomen del barroc en relació amb els corrents del sentiment religiós, dominants en aquella època: el barroc, com a fenòmen específicament catòlic, és l'art de la Contrareforma.

Era inevitable, donats els resultats de totes aquestes investigacions, que fos assajada l'aplicació del nou concepte i de la nova valoració del barroc a la literatura del segon periode de l'edat d'or espanyola, això és, del segle XVII. Per primera vegada hem vist assajada, d'una manera sistemàtica, aquesta aplicació en el llibre de Pfandl, obra monumental que ha traduït al castellà el meu car amic Jordi Rubió. El diumenge que ve, dedicarem a aquest llibre importantíssim, tota l'atenció que es mereix.

Al marge de l'escàndol Stavisky

L'enorme escàndol polític i financer del Canal de Panamà. - Hom digué que allò era la fi de França

per Lluís Bertran i Pijoan

Tot anava en orris

Anotem encara alguns altres detalls de l'escàndol del Panamà, al costat del qual l'afer Stavisky esdevé de segona categoria.

Periòdics sense importància, com el «Telegraf», són adquirits per 24.000 duros, i pagats altres tants duros per a eixugar deutes de la mateixa publicació.

Segons llista facilitada pel baró de Reinach (suïcidat) a Clemenceau i per aquest passada a Corneli Herz, havien rebut subvencions els parlamentaris següents, entre els quals hi ha ex-ministres i ex-presidents de govern:

Arène, diputat, 20.000; Devès, senador, 20.000; Barbe, senador, 550.000; Albert Grévy, senador, 20.000; Juli Roche, diputat, 20.000; Dugué de la Fauconnerie, id., 25.000; Floquet, id., 20.000; Rouvier, id., 40.000; X (?)..., 80.000; Person, diputat, 40.000; Rouvier, dip. (bis), 50.000: Léon Renault, senador, 25.000; Gobron, ex-diputat, 20.000; A. Proust, diputat, 20.000; Bersal, senador, 40.000; Thévenet, id., 25.000; més 1.340.000 francs distribuïts per Arton a 104 diputats.

En conjunt, 172 diputats, senadors i alts funcionaris «complaents».

El llot no respectà res ni ningú: escriptors, artistes, polítics, bancs, fins i tot ambaixadors; els esquitxos arribaren a M. Ribot, un dels presidents de Govern durant el procés, i no s'aturaren ni davant M. Carnot, president de la República; atenyeren igualment Clemenceau, que li anà d'un tel de ceba de no ésser detingut.

Com en l'afer Stavisky, els esquitxos traspassaren les fronteres franceses. Així, un periòdic: «Hom diu que la causa del Panamà té repercussions als Estats Units, on gran nombre de personatges reberen diner per no combatre l'empresa del Canal en virtut de la doctrina de Monroe».

Hi hagué també comissions d'investigació parlamentàries; morts sospitoses; duels (recordem el de Clemenceau amb el poeta Deroulède); espionatges; aldarulls; dimissió del director general de Seguretat, M. Soinoury. Es produeix tot de literatura — que per als editors representa un bon negoci — entorn de l'afer: recordem «Herzelius Kerz» (allusió a Corneli Herz), «Les complicités du Panamà», etc. S'inventa una nova forma del ball anomenat «cotillon»; d'aquesta nova forma, se'n diu «el xec»: una noia s'asseu amb un xec a la mà. Per davant d'ella passen tot de joves; ella n'elegeix un i li dóna el xec. El jove preferit, que ha rebut el xec, va... no a la presó, sinó a fer una passada de ball amb la noia.

El general Boulanger, a França, polaritzà un gran moviment, amb els famosos boulangistes, orleanistes, imperialistes ,etc., fins que va ésser batut pels contraris. Al cap de poc, vingué el crac del Panamà. Diu que si aquest assolí tan fantàstiques proporcions d'escàndol, va ésser perquè els boulangistes i adlàters en feren arma per a venjar-se dels republicans. — Reproduïm part d'una composició allusiva a la figura de Boulanger dalt de cavall trepitjant la República (dibuix de J. Ll. Pellicer a «La Campana de Gràcia», 24 març 1888).

Es l'hora dels invents dels grans explosius: la dinamita, la melinita, la roburita, la plancastita. Doncs bé, per a designar l'explosiu més formidable de tots, que destroça no ja les roques sinó governs i parlaments i tot un país, s'inventa la paraula «panamita».

Al Parlament són presentades proposicions de llei com aquestes: una, declarant la premsa responsable de les pèrdues a què arrossega els seus lectors amb els seus articles i reclams: una altra, perquè els diputats abans de prendre possessió del càrrec revelin la situació de llurs béns i, acabat el mandat, els sigui feta revisió de llurs fortunes.

L'afer econòmic i financer ultrapassa els límits d'aquest concepte i esdevé un enorme procés polític. L'escàndol del Panamà és aprofitat per a campanyes de partit furibundes; s'hi juguen actes de diputat i actes de senador, direccions generals, ministeris i presidències de Govern, i àdhuc la més alta magistratura de la República. Hom parla de la desfeta del parlamentarisme, de la República i de la Democràcia. Són anys de desori i de follia. La premsa fa esforços de tota llei per a salvaguardar l'honor del seu país.

Fa pena — diu Maragall — que a la premsa francesa i francòfila no se li hagi acudit altra idea millor per a defensar el bon nom de França, amb motiu de l'escàndol del Panamà, que allò tan pueril de «tu encara en fas de pitjors»; i així tractin de posar de relleu en cada nació el seu «panamet» o el seu «panamarro».

I que no ens vinguin — diu el mateix Maragall — a recordar allò d'Ahlward a Alemanya, allò dels bancs d'emissió a Itàlia, i allò de l'Ajuntament de Madrid, i àdhuc no sé què d'un bibliotecari de Gènova... Qualsevol dia ens recordaran que a Londres han pispat el rellotge d'un senyor o que una criada russa ha fugit amb la vaixella dels amos!

L'escàndol del Panamà — escriu un diari — segueix escandalitzant... L'opinió general el considera com la ruïna definitiva de l'actual sistema... La venda de consciències es feia gairebé al descobert... El canal que no es construïa en l'istme es convertia en riu d'or que expandia les seves aigües pels escons de la representació nacional, pels despatxos dels alts funcionaris i per la premsa.

Es veieren les causes davant els Tribunals. Per a l'una eren en un principi encartats homes com Thévenet, ex-ministre de Justícia, Juli Roche d'igual categoria, Manuel Arène, diputat, pertocant els quals hom declarà després que no hi havia lloc a ésser processats; declaració que produí grans escàndols. També hi foren encartats, sense conseqüències, Proust, diputat i ex-ministre; Dugué de la Fauconnerie, diputat; Rouvier, diputat, ex-ministre i ex-president del Consell; Renault, senador; Devès, senador, ex-ministre de Justícia i ex-president del Consell; Albert Grévy, senador, germà de l'ex-president de la República del mateix nom.

Ferran Lesseps i el seu fill Carles, Fontane, Cottu i Eiffel compareguèren davant el Tribunal d'apel·lació com a administradors de la Companyia. L'advocat defensor dels Lesseps era Barboux (per 30.000 francs); el de Cottu, era Martini (per 7.000); el de Fontane, era Buit (per 15.000); el d'Eiffel, era l'ex-ministre Waldeck-Rousseau (per 100.000 francs).

La vista durà del 10 de gener al 9 de febrer, del 1893. Els Lesseps foren condemnats a 5 anys de presó: els altres a dos anys.

El dia 9 de març del mateix any es veié davant els assisos altra causa pel mateix assumpte, i hi havien estat encartats per corrupció i suborn diversos parlamentaris, sense conseqüències. En canvi, l'ex-ministre d'Obres Públiques, Mr. Baihaut, fou condemnat a cinc anys de presó, per haver rebut indegudament 750.000 francs. També fou condemnat a un any de presó el fill de Lesseps. La vista durà fins el 21 del mateix mes.

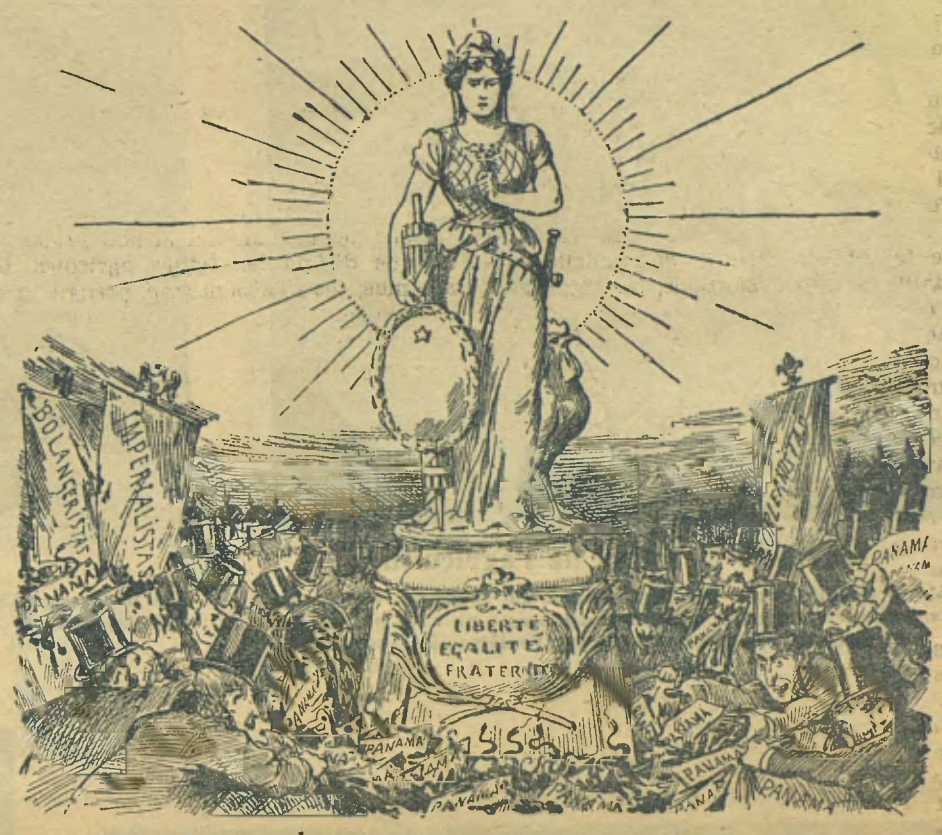

L'afer del Panamà esdevingué un enorme escàndol polític. Semblava assenyalar la fi del parlamentarisme, de la democràcia i l'enfonsada del règim. Hom digué que es tractava d'una conjura contra la República. El dibuix, que reproduïm de «La Campana de Gràcia»! (31 desembre 1892), és un exemplar exponent d'aquesta versió.

Ran de les actuacions judicials, es digueren coses fortíssimes. Un diari escriví: «S'ha dictat veredicte que pot ésser considerat com un escàndol suprem i digna virolla de tots els escàndols del Panamà... No s'havia vist mai un enviliment semblant de la Justícia francesa». I heus ací una frase de l'advocat defensor de Carles Lesseps: «Si els vertaders acusats del Panamà, i tots els qui han saquejat la seva caixa fossin als bancs del Tribunal, ¿qui hi hauria per a governar?».

Un que hi era

Mentre es produïa l'escàndol polític a Europa, heus ací algunes declaracions d'un que arriba del Panamà:

Quan sento parlar ací de vuit, de quinze, de trenta milions, i si voleu fins i tot de cinquanta milions, al voltant dels quals es fa tant de renou, no puc per menys de somriure pensant en el que passa al Panamà mateix, on han d'ésser comptats a cents els milions tirats en orris, desapareguts, fets fonedissos per milers de mans famolenques vingudes de pertot.

Hi havia un xèrcit d'«enginyers», entre els quals figuraven... tenors, ex-financers, ex-prefectes i batxillers.

Hi havia moltes màquines, moltes: dragues, perforadores, motors, grues, etcètera; i cada dia era desembarcada maquinària nova, més activa, més potent, més moderna, més còmoda... que obligava a arreconar l'anterior.

Hi havia la Direcció General, l'Administració General, l'Empresa General i cinc grans empreses. Aquestes darreres compartien llurs treballs amb sub-empreses, les quals, a llur torn, els distribuïen entre directors d'obres i contractistes.

El treball que havia de fer-se, no es feia: es venia.

Qualsevol que tingués mitjans comprava una petita concessió de terreny per a desmuntar i la revenia amb prima per a comprar-ne una de més gran, i així successivament.

Quants homes no hi hagué que arribats al Panamà sense una malla, al cap d'uns quants mesos tornaven a Europa amb una fortuna! I no havien agafat ni una pala ni un picot.

L'enfonsament d'un déu

L'any 1869, hom havia fet l'apoteosi d'un déu; Ferran de Lesseps era el més gran dels francesos, el geni de la humanitat. Durant alguns anys, aquest nom era l'expressió summa de poder, de saviesa, de puixança. Al cap de poc, queia del més alt al més profund. El seu nom era execrat i maleït; i hom hauria volgut rabejar-se en la seva sang.

Barboux, el seu advocat defensor, havia dit d'ell que es tractava, en el Canal del Panamà, de l'obra d'un illuminat o d'un creient. Recordà Cristòfol Colom havent donat a Espanya un món nou i tornant d'Amèrica, carregat de cadenes.

L'obra d'un illuminat, d'un creient... Ens decantem a aquesta concepció. Un creient i un illuminat que, entestat en la seva idea, i potser com encegat, es veié endut pel remolí de les coses. Ens tempta el record d'aquell vers d'Horaci:

«Et mihi res, non me rebus subjugere [conor»

«maldo per subjugar les coses a mi, no jo subjectar-me a les coses». Aquesta vegada, el fre mancà a Lesseps i els esdeveniments l'arrossegaren, el subjugaren.

La seva fi d'home es depriment. Es trobava a les acaballes de la vida, prop de la norantena, quan el comdemnaven a presó. Ja no estava en condicions de complir-la. Era un ésser caducat. Vegetava en una somnolència senil. Un dià, en moments de lucidesa, demanà premsa per llegir. Com que no sabia a quin temps era, li van donar un diari de l'any anterior. No conegué la sentència condemnatòria. I mentre tot un món, capgirat, el maleïa i ell, lentament, s'enfonsava en la mort, una altra apoteosi de triomf ressonava allà a la Grècia, assenyalant la inauguració del Canal de Corint, que ell, Ferran de Lesseps, també havia iniciat.

(Gravats, arxiu de l'autor)

* (Vegeu la primera part d'aquest reportatge a LA VEU DEL DIUMENGE, de 6 de maig de 1934).

L'ACTUALITAT GRAFICA MUNDIAL

L'aviació al servei de l'agricultura

L'avió s'utilitza molt per l'agricultura. En el gravat veiem com es carreguen productes químics metzinosos a un avió, per tal que els escampi sobre els camps per l'extirpació d'insectes

El dia de la mare

Són molts els països que celebren «El dia de la mare». Aquest infantó, però, el celebra cada dia quan es desperta i veu la mare seva

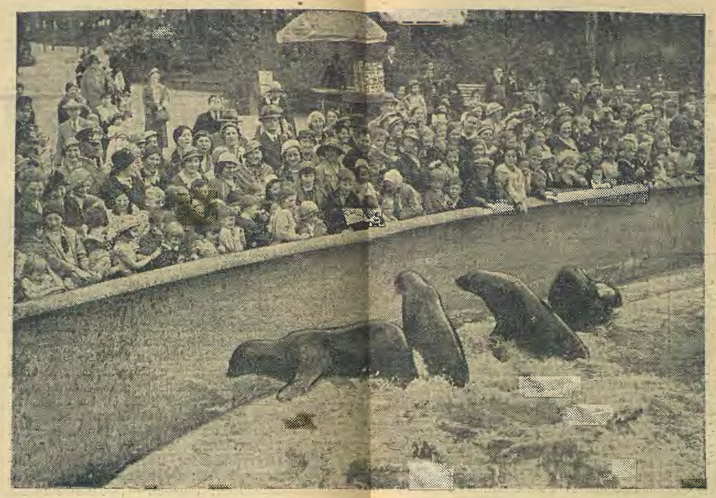

Els jocs de les foques

Aquestes foques del Jardí Zoològic de Berlín han estat l'atracció màxima en una festa realitzada en el mateix jardí a benefici de les criatures

L'aire lliure

Ha retornat el temps d'efectuar exercicis a l'aire lliure. Aquests dos atletes no han dubtat gaire de realitzar gimnàstica a l'aire lliure

Submarins en miniatura

En el port de Toquio s'han fet demostracions del primer submarí miniatura construït pels japonesos. Unicament el pot tran tripular dos homes i és destinat a fer serveis que els grans no poden fer

Novetat en esport

La darrera novetat d'Amèrica és l'«Aquaball» que es juga gairebé de la mateixa manera que el basket-ball, però amb una diferència: que es juga dins l'aigua

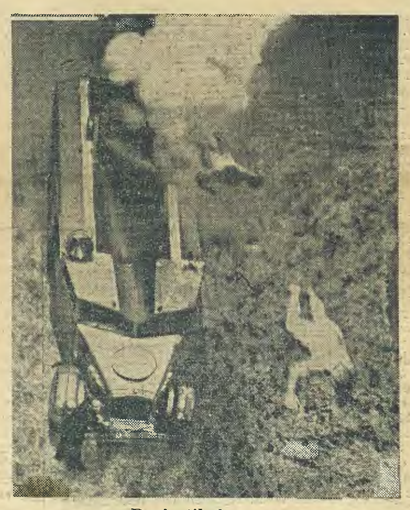

Projectils humans

Els famosos germans Zachini, que treballen al circ i que són llançats d'un canó gegantí. En el gravat veiem com un germà arriba a terra mentre l'altre surt de la boca del canó

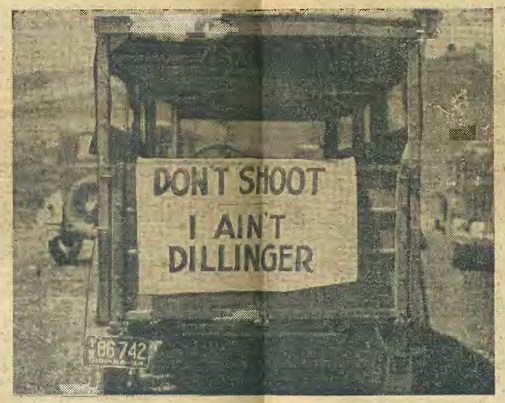

No dispareu! No sóc Dillinger!

Es perillós d'anar en automòbil pels districtes on la policia americana es dedica a la caça del criminal Dillinger. El xofer d'aquest camió ha escrit aquest cartell: «No dispareu! No sóc Dillinger»

La inspecció d'un túnel

El ferrocarril de Zugspitze, la muntanya més alta d'Alemanya, travessa un túnel de 5 quilòmetres. Dos homes examinen cada dia aquest túnel i tenen cura de la seguretat del tràfic

Els néts de Ford

Els nets d'Henry Ford poden ésser fotografiats poques vegades, car el seu pare ho té prohibit per por que siguin robats pels «gangsters»

El dentista

Aquest dentista tan especial neteja la boca del gran patriarca — 175 anys — «Poutchartrian Billy», de la granja de cocodrils de Los Angeles

La copa anglesa

Aquest any ha estat l'equip de Manchester el que ha conquistat la copa anglesa. En el gravat veiem el rei Jordi felicitant l'equip guanyador

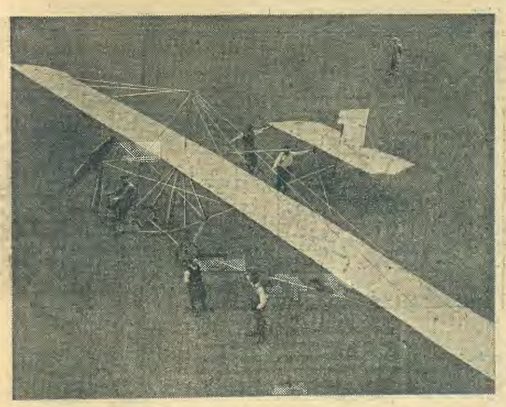

Novetat en planadors

En el gravat veiem un planador construït darrerament i que en combinació amb uns pedals permet al pilot de prendre impuls sense l'ajut de ningú

Músics africans

L'instrument més gran que empren els nadius africans és el xilofon. Heus-ne ací un, tocat per un indígena d'Angola, colònia portuguesa que s'ofereix als jueus

Maria Chapdelaine

per Louis Hémon

(Continuació)

— Vós tampoc, senyor Chapdelaine. La vostra filla és diferent; ha canviat però jo l'hauria reconeguda de seguida.

Havien passat el dia abans a Saint-Michel-de-Mistassiní, en la claredat del migdia ; però en reveure aquest jove, després de set anys, i en sentir pronunciar el seu nom, Maria evocà un record més precís i més viu, en veritat, que la seva visió d'ahir: el gran pont de fusta, cobert, pintat de vermell i una mica semblant a una arca de Noè d'una estranya llargada; els dos marges que s'elevaven quasi de seguida en alts pujols, el vell monestir arraulit entre la riba i el començ del pendent, l'aigua que blanquejava, brollava i es precipitava de dalt a baix del gran corrent com per una escala gegantina.

— Francesc Paradís!... Ben segur, pare, que em recordo de Francesc Paradís.

Satisfet, aquest responia a les preguntes de suara.

— No, senyor Chapdelaine, no he conservat la terra. Quan el bon home morí vaig vendre-ho tot, i després he treballat quasi sempre en el bosc, he caçat o he traficat amb els salvatges del gran llac de Mistassiní o de la Rivière-aux-Foins També he passat dos anys al Labrador.

El seu esguard viatjà una vegada més de Samuel Chapdelaine a Maria, qui apartà modestament els ulls.

— Us en torneu avui? — preguntà.

— Sí; en havent dinat.

— Estic content d'haver-vos vist, gues que vénen a comprar pelleméS amunt del riu, d'aquí dues o tres setmanes, així que el glaç hagi baixat. Sóc aquí amb uns belgues que vénen a comprar pelleteries als salvatges; començarem de pujar tot seguit que es vegi la primera aigua clara, i si acampen prop de la vostra terra, damunt de les cascades, aniré una nit a vetllar amb vosaltres.

— Molt bé, Francesc; t'esperarem.

Els verns formaven una llarga garriga espessa al llarg del riu Peribonka; però llurs branques despullades no amagaven la cascada abrupta del ribatge, ni la vasta planúria d'aigua glaçada, ni el llindar ombrívol que estrenyia de prop l'altra riba, no deixant entre la desolació apretada dels grans arbres drets i la desolació nua de l'aigua agrumollada sinó alguns camps estrets, sovint encara sembrats de soques, tan estrets, en veritat, que semblaven escanyats sota el puny del país salvatge.

Per a Maria Chapdelaine, que mirava totes aquestes coses distretament, allà no hi havia res de desolat ni de temible. No havia conegut mai sinó aspectes com aquells, d'octubre a maig, o bé d'altres encara més esborrats i més tristos, més allunyats de les cases i dels correus; i àdhuc tot el que la voltava aquell matí li aparegué tot d'una endolcit, iluminat per un consol, per quelcom de preciós i de bo que ara podia esperar. Potser és que la primavera arribava... o potser era la proximitat d'una altra mena de joia que venia envers ella sense deixar endevinar el seu nom.

Samuel Chapdelaine i Maria anaren a dinar amb la seva parenta Azalma Larouche, a casa de la qual havien passat la nit. Llà hi havia amb ells només la mestressa, vídua des d'aguns anys, i el vell Nazari Larouche, son cunyat. Azalma era una dona vulgar, amb un perfil indecís de criatura, que parlava molt de pressa i gairebé sense aturar-se tot preparant el menjar a la cuina. De tant en tant, s'aturava i s'asseia davant dels visitants, més que per reposar, per donar una importància especial al que anava a dir; però ben aviat l'amanyiment d'una menja o la disposició dels plats a taula reclamava la seva atenció i el seu monòleg prosseguia entre soroll de vaixella i de cassoles remenades.

La sopa de pèsols va estar aviat llesta i servida. Tot menjant, els dos homes parlaren de l'avenç de llurs terres i de l'estat del glaç de primavera.

— Encara podreu travessar, a la tarda — digué Nazari Larouche —, però us vindra just i compto que sereu, si fa no fa, els últims. El corrent és molt fort sota la cascada, i ja van tres dies que plou.

—Tothom diu que hi ha glaç per estona — replicà la seva cunyada —. Podeu ben bé dormir tots dos aquí, aquesta nit, i després de sopar, els joves del poble vindran a passar la vetllada. Es just que Maria es diverteixi una mica abans no us l'endugueu allà dalt, al bosc.

— Ja s'ha divertit prou a Saint-Prime, amb vetllades de cant i de jocs, gairebé cada nit. Us regraciem, però iré a junyir de seguida després de dinar, per tal d'arribar allà baix a bona hora.

El vell Nazari Larouche parlà del sermó del matí, que havia trobat convincent i bonic: després d'un interval de silenci, demanà bruscament:

— Haveu cuit?

La seva cunyada, estranyada, va mirar-lo un moment i va acabar per comprendre que demanava pa, d'aquella manera. Una mica més tard preguntà novament.

— La vostra bomba, va bé?

Això volia dir que no hi havia aigua a taula. Azalma va aixecar-se per anar-ne a cercar, i a esquenes d'ella, el vell va fer a Maria Chapdelaine un ullet faceciós.

— Li conto això amb paràboles — va xiuxiuejar —. Es més polit.

Les parets de taulons de la casa estaven tapissades amb periòdics vells, ornades amb calendaris distribuïts pels fabricants de maquines agrícoles o pels marxants de gra, i també amb gravats piadosos: una reproducció quasi sense perspectives, en colors crusos, de la Basílica de Santa Anna de Beaupré; el retrat del Papa Pius X; un crom on la Verge Maria oferia a les mirades, amb un somriure pàlid, el seu cor sagnant i nimbat d'or alhora.

— Es més bonic que a casa nostra — pensà Maria.

Nazari Larouche continuava fent-se servir amb paràboles.

— El vostre porc està gaire magre? — demanava; o bé: — us plau, a vós, el sucre del país? A mí, m'agrada follament...

Azalma li servia una segona llesca de carn salada o treia de l'armari el pa de sucre d'erable. Quan va enfadar-se d'aquests compliments inusitats i va demanar-li que se servís ell mateix, com de costum, ell va amansir-la amb paraules plenes de bon humor.

— Està bé, està bé. No ho faré més; però vós ja sou feta a escoltar mofes, Azalma. I han d'escoltar-se mofes quan hom rep a la taula jovenalla com jo.

Maria somrigué i pensà que el seu pare i ell s'assemblaven una mica; tots dos, alts i amples, grisos de cabells, cares de color de cuiro, i en llurs ulls vius la mateixa joventut eterna que dóna sovint als homes del país de Quebec llur eterna simplicitat.

Van sortir quasi de seguida després de menjar. La neu, fosa a la superfície per les primeres pluges i gelant-se novament sota el fred de les nits, era meravellosament relliscadissa i fugia sota els patins del trineu. Darrera d'ells, les altes colines blaves que limitaven l'horitzó a l'altra banda del llac de Sant Joan, desaparegueren a poc a poc, a mida que remuntaven la llarga corba del riu.

Passant davant l'església, Samuel Chapdelaine digué, pensatiu:

La seva cunyada, estranyada, va mirar-lo un moment, i va acabar per comprendre que demanava pa

— Es bonica, la missa. Em sap força greu, sovint, que siguem tan lluny de les esglésies. Potser el no poder fer la nostra religió cada diumenge, ens priva d'ésser tan sortosos com els altres.

No és culpa nostra — sospirà Maria —. Som massa lluny!

El seu pare va moure el cap amb un aire de pena. L'espectacle magnífic del culte, els càntics llatins, els ciris encesos, la solemnitat de la missa del diumenge, l'omplien cada cop d'una gran fervor. Una mica més amunt, començà a cantar:

«Iré a veure-la, un jorn;
prop del seu tron seuré,
ma corona rebré
per regnar a mon torn...»

Tenia la veu forta i justa, i cantava a plena gorja, extasiat; però els seus ulls van tancar-se ben tost i la barba li caigué, a poc a poc, sobre el pit. El cotxe el feia adormir sempre, i el seu cavall, endevinant l'ensopiment habitual de l'amo, afluixava i acabava per agafar el pas.

— Au, corre, Carles-Eugeni!

— S'havia despertat bruscament, i va allargar la mà cap a la xurriaca. Carles-Eugeni reprengué el trot, resignat. Unes quantes generacions abans, un Chapdelaine havia mantingut un llarg plet amb un veí que duia aquests noms, i sense pensar-s'hi gens els havia donat a un seu vell cavall sense coratge i una mica geperut, per donar-se el gust de cridar cada dia, en passar davant la casa del seu enemic:

— Carles-Eugeni, gran «malvinent»! Bestiota mal domada. Au, corre, Carles-Eugeni!

Al cap d'un segle, el plet era acabat i oblidat. Però els Chapdelaine havien continuat anomenant sempre Carles-Eugeni llur cavall.

Novament, va elevar-se el càntic, sonor, ple de fervor místic:

«Al cel, al cel, al cel,
iré a veure-la un jorn...»

Després, un altre cop, el son va poder més, la veu va tornar a caure, i Maria va recollir las regnes que el seu pare havia deixat escapar.

El camí glaçat vorejava el riu glaçat. A l'altra riba, les cases s'espaiaven, patèticament allunyades les unes de les altres, voltada cadascuna d'elles d'una extensió de terreny desbrossat. Darrera aquest terreny, i a tots dos costats, hi havia el bosc, que venia fins al ribatge: fons verd ombriu i de xiprer, sobre el qual destacaven, per ci per lla, alguns troncs de vern, blancs i nus, com les columnes d'un temple enrunat.

A l'altra banda del camí, la feixa de terra desbrossada era més ampla i continua: les cases, més acostades, semblaven prolongar el poble en avançada; però sempre al darrera dels camps nus, la llinda dels boscos apareixia i seguia com una ombra, interminable tira foscaentre la blancor freda del sol i el cel gris.

— Carles-Eugeni, camina una mica!

El pare Chapdelaine s'havia despertat i allargava la mà cap al fuet, amb el seu gest habitual d'amenaça bondadosa: però quan el cavall va afluixar de nou, despres d'unes quantes gmbades més vives, ja s'havia tornat a adormir, amb les mans obertes sobre els seus genolls i ensenyant les palmes lluents de les seves mitenes de cuiro de cavall, amb la barba recolzada damunt el pèl espès del seu abrigall.

(Seguirà)

Tomàs Garcès, traductor

PRAT, dibuixant

EL DO D'UN BON BRUIXOT

XI

El Bon Bruixot, carregat de bona fe, no dubtà de concedir el do a l'arbre que havia salvat l'existència del seu Rei, i un dia, sense fer soroll, acompanyat d'un patge, va recollir la sageta i va gravar a l'escorça de l'arbre les paraules FRUCTUS COELIS.

XII

El Bon Bruixot, davant del Rei, li va dir el que havia trobat, la seva preferència per l'arbre salvador i la conveniència de donar publicitat al fet perquè tots els seus súbdits poguessin aspirar a la felicitat que el fruit els donaria.

XIII

El Rei va trobar-ho tot conforme i va donar ordre de fer fer crides per tot el regne, perquè tothom pogués assabentar-se'n. No cal dir que això produí gran rebombori pertot arreu i que dels més llunyans recons...

XIV

vingueren els més variats tipus. Savis, trobadors, i camperols; sans i malalts, robustos i esguerrats, feren una atropellada aparició a l'entorn de l'arbre. En vista del proper conflicte, els nobles consellers...

XV

acordaren posar una guàrdia al voltant de l'arbre per a allunyar la gent, i que el fruit fos ofert al Rei Victoria. Un conseller esperava, amb un cabasset, que caigués per a recollir-lo.

LA NOVA CROADA DELS INFANTS
PER HENRY BORDEAUX

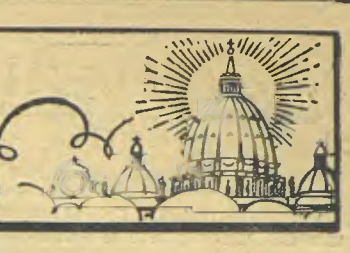

(Continuació)

ber fins on arribarien els desigs de Pauleta. Reconeixereu que era una experiència interessant. Aleshores va designar una nina d'una gràcia tendrívola i va ensenyar-me-la sense dir res. Vaig veure que l'espurna d'or que corre pels seus ulls, es fixava. Somreia, era boniquíssima, no demanava res. Vaig comprar-li la nina.

Sabeu com m'ho agraí? No, no ho endevinaríeu mai. Amb les dues mans plenes, va mirar-me greument i per fi va dir-me:

—Què ets dèbil, papà!

★

El segon titella, que es diu Marta, com la santa, massa difamada, de l'Evangeli, no deu pas tenir gaire més de cinc anys. No fa gaire que encara omplia d'enrenou la casa repetint, com un crit triomfal:

—Tinc un lustre! Tinc un lustre!

Algú li havia ensenyat que cinc anys fan un lustre. Estava encisada de tenir un lustre. Però, molt aviat satisfeta, n'exigí un altre immediatament.

—Quan serà que en tindré dos? I quan serà que en tindré tres?

Ens afligeixen els dies que passen. Ella, en canvi, reclamava cinc anys d'un sol cop. Tanta ambició ja li passarà.

La veieu des d'ací? Rossa, menuda i esprimatxada; té el nas una mica arromangat; un posat absort, i dos ulls tan admirats que creen el món a cada mirada. Creu absolutament tot el que se li conta. Cap dubte no ha entrat mai a la seva ànima. No se li pot fer cap plasenteria perquè es posa a plorar. Està tan contenta de viure que sempre té grans desesperacions de les quals no vol ésser consolada. Per aturar el curs de les seves llàgrimes, hom li diu que, si continua, els seus ulls es fondran com una espelma que es crema. Inquieta, pregunta a la seva germana:

—Ja s'han fos, Pauleta?

—No pas encara. Però estan a punt.

Les aparences li basten amb escreix.

Tota la seva petita observació s'exerceix damunt seu. Un dia d'hivern que hi havia una boira espessa, vàrem veure el sol sense raigs, semblant a un globus rodó i vermell.

—Guaita, —va dir-me, —la lluna s'ha encès!

Si bé és un xic ploranera, no és pas altre tant sentimental. Es imprudent fer-li aquesta pregunta:

—Estimes el teu pare, petiteta?

Perquè contesta tranquillament:

—No sempre. No s'estima pas sempre.

La seva germana gran, que té imaginació i noció de les quimeres, i que viu a pleret en el món de les fades, voldria enlluernar-la amb la narració dels somnis falaguers en els quals té categoria de princesa i lluu vestits bellíssims. Però amb una sola paraula la deixa clavada:

—Jo, quan somnio, somnio que menjo.

El seu plat mai no és prou ple. Quan la porció que se li serveix fa un piló, riu un moment tota sola abans d'atacar-lo. Es un adversari digne d'ella, al qual convé d'adreçar, abans de la lluita que va a obrir-se, un homenatge d'estima. Una vegada li van distribuir una gran llonza de vedella, a la qual la seva mainadera havia afegit, a més a més, dues o tres rodanxes de cogombre, la sabor àcida del qual li agrada molt. Amb la boca plena, va declarar seriosament:

—En menjaria un de sencer.

—Un cogombre? —vaig dir.

—No, un vedell.

Diantre! Si la nena arriba a ésser pastora hauria devorat els seus ramats!

En tornar d'un viatge a Roma, en parlar de les Catacumbes, Pauleta envejà encontinet la sort d'una santa Cecília i va declarar-me que ella seria màrtir. Marta va fer-se explicar un i altre suplici. El del foc va enriolar-la qui-sap-lo:

—Va be pels pollastres, assegurà amb convicció.

Al vespre, quan som al camp, i en tornar de passeig pels camins de l'explotació rural en els quals l'herba creix entre les pedres, les dues germanes es complauen cantant cançons de les quals improvisen a pleret la música i les paraules. Això dóna lloc a unes cacafonies lamentables. Jo prou intento imposar-los les tonades conegudes, aquests aires populars antics que, d'una infància, van a trasplantar-se a una altra, sota la mateixa teulada, com les orenetes que, després de fugir a l'hivern, troben llurs nius a la primavera.

«No anirem més al bosc,
els llorers són tallats...»

O bé

«Eren deu noies en un prat
Totes deu casadores...»

O el **Cavaller de la Ronda** o **Gentil Albercoc:**

«He baixat al jardí
Per collir-hi romaní...
No n'havia collit tres brins
Que un rossinyol tenia a la mà...»

Ah! I bé, es riuen dels meus planys i m'asseguren que és molt preferible improvisar. Jo crec més aviat que és més fàcil. Són independents, i no s'hi pot fer res. Cada una crida fins esgargamellar-se pel seu cantó, i si vull saber què canten, em cal escoltar-les separadament. De tant en tant s'han d'interrompre, perquè ens creuem amb un carro de fenc que ocupa tot el camí i àdnuc es desborda al damunt de les bardisses, en les quals deixa una mica de borralló com una ovella tondrada. Aquests brins faran feliços als pobrets que no tenen prades i que no obstant mantenen una vaca o una cabra refiant-se de la Providència i de l'herba dels camins dolents i dels marges. De pressa, arribeu a un camp veí i hom s'hi atura:

—Quina bona collita! El fenc és esplèndid, enguany.

Altres vegades se'ns acosta una comare, la dona del masover o la del vinyataire, o la noia que porta la llet a la fruiteria, o la que cull serves i maduixes boscanes i bolets perquè no li agrada treballar com tothom fa:

—Aquestes nenes creixen molt de pressa. D'un any a l'altre ja no les coneixeríem. I quins cabells! Tots són seus?

Jo contesto amb malícia:

—Estireu-los i ho veureu.

I una darrera l'altra, per tanda, voldrien estirar-los per constatar la veritat. Però les noietes fugen de seguida.

Després d'aquestes aturades, refaig la colla i continuem la marxa cadenciosa; tot seguit recomencem les improvisacions. En les de la Pauleta em sembla destriar traces romàntiques: es tracta de raigs de lluna que llisquen damunt els camps i d'una princesa bruna, que a la posta del sol cull flors de tots colors. La lluna i el sol fan bona parella i l'hora resta incerta: En canvi, en les de Marta, descobreixo més precisió. Inevitablement es parla del servir-se de la dentadura, la qual sempre rima amb confitura. La continuació gairebé ja no rima mai amb tanta exactitud: es tracta d'una desfilada virolada de fruites i menjars.

Entretant el camí es perd enmig dels brucs i les falgueres. Les dues noietes, amb moviment idèntic, s'arreconen:

—Passa davant, papà.

—Bé. Per què?

—Per les serps.

Voleu una cosa més natural? Un papà és fet per anar al davant quan hi ha un perill. No pot haver-hi el dubte més petit sobre l'ordre a seguir en aquests casos. I jo passo endavant.

Passaré davant mentre podré fer-ho. Jo també, petitetes, he tingut pares que em precedien, i, mentre ells eren al meu davant, jo estava segur que no em passaria cap mal. El vostre convit me'ls fa reveure davant meu. Són invisibles pels vostres ulls, però no pels meus. I, vosaltres no podeu saber-ho, però em dissimuleu la mort. Mentre foren vius, mai no vaig pensar que jo podia morir. I, recordant-me de la meva infància plena, en veu baixa els faig un prec que vosaltres no sentiu:

—O pare i mare meus, per aquesta felicitat en què visc encara, per la pau i la claror dels meus anys jovenívols, sigueu benèits.

La vida recomença, però darrera meu. I també demano, per aquells qui a llur torn em segueixen, que no els sobrevingui cap mal mentre jo hi seré. I sobretot, Déu meu, que jo passi primer quan arribi una determinada visita.

Em tombo bruscament:

—I si reculéssim? Es tard.

—Es tard? Doncs reculem.

Quan arribem al començament del vial es posen a córrer vers la casa. Jo quedo sol, aquesta vegada enrera, tot mirant llur cursa ritmada per llurs cabells, i em sembla que llurs cançons incompletes han restat enganxades als esbarzers i als arbres com el fenc dels carros massa carregats en els matolls...

★

La segona, igual que la pubilla, entra a la meva cambra de treball sense demanar permís. Encara fa més, s'hi instal·la. Li pregunto si la molesto.

—Oh! No del tot —em contesta.

—Es que si faig nosa puc anar-me'n.

—No cal.

La ironia no s'ha fet per ella. Parla sense interrompre's i no creu que la sentin.

Fa tot de discursos als seus personatges, els noms dels quals he arribat a conèixer: —Xerigor, ets molt dolent. Tupeta, et castigaré.

Es severa, però es justa.

—Qui és, Xerigor? —li demano amb impertinència.

—Doncs aquest noiet, aquest que acaba d'arribar.

Dubtant de mi mateix, examino la cambra: no hi ha ningú més que nosaltres dos.

—I Tupeta?

—Però papà, és la nena que ara tot just donava la llegó.

En veritat, no havia sentit la recitació de la nena, així com tampoc no havia vist entrar el noiet. Sóc una mica distret, més del degut, i es veu que no sé exactament el que passa dins del meu despatx.

Tupeta, Xerigor, presències invisibles que no sospitava i que de cop i volta em fan companyia com si estiguessin realment al meu costat. Noms que un principi trobava estrafolaris i que han acabat per semblar-me d'ús corrent. Tupeta és un nom que escau força a una noia actual. No hi ha dubte que un filòleg declararia que és un derivat de tupè. Però els filòlegs no saben pas com es creen els mots: n'hi ha prou amb un infant que parla amb els seus amics imaginaris. Quan a Xerigor, trobo que és un xic novel-

(Continuarà.)

Alfred GALLARD, traductor
oJan Vila, «D'Ivori», dibuixant

Passa davant, papà... Per les serps

Historieta illustrada, original d'Ivori

XVI

El Bon Bruixot, satisfet del que havia fet, creient que tindria la merescuda acollida la seva generositat, se'n tornà cap al seu castell amb pas decidit.

XVII

Cansats d'esperar al peu de l'arbre, a poc a poc se n'anaren tots els qui s'hi havien congregat amb tant d'entusiasme: fins i tot el conseller havia desaparegut, i al moment de caure el fruit sols hi havia el bon patge Fidel.

XVIII

Corregué per a agafar-lo, i fou gran la seva sorpresa quan veié que s'obria la fruita, i que sortia de dins un xamós noiet molt aixerit.

XIX

Va agafar-lo amb molt de compte i el portà cap a Palau. Pel camí els bons camperols els saludaven engrescats d'aquell infantó, que ja es feia simpàtic

XX

El Rei Victorià estava esmorzant segons la seva habitud (uns quants pans dolços, xocolata amb melindros, mitja dotzena d'ous) quan aparegué en Fidel portant el menut. La cara que féu demostrà el seu estat d'esperit, i fins i tot es va tacar de xocolata el seu reial mantell. (Seguirà).

Generalitats sobre la indústria tèxtil a Catalunya

La indústria tèxtil a Catalunya és una de les fonts bàsiques de la seva economia. Res no té d'estrany, doncs, que hom es preocupi de la seva situació passada i present i del seu esdevenidor. Proporcionant treball a tants milers d'obrers és natural que les repercussions d'un període de prosperitat o de crisi siguin fàcilment observades en les condicions de vida del nostre poble.

No hi ha, indubtablement, cap altra indústria que en el seu desplegament a través del temps hagi estat objecte de tants atacs, tant per raó de principis com per prejudicis respecte a la qualitat de les manufactures; atacs i prejudicis injustos, perquè poques indústries hi pot haver a Catalunya que hagin marxat millor acompassades amb els progressos de la tècnica, com tampoc no trobaríem amb facilitat una altra preparació de la mà d'obra més eficient que la de les diverses operacions que requereixen les manufactures de les diverses fibres tèxtils.

* * *

Des dels temps més remots de la nostra història, hi ha testimonis de com Catalunya ha estat sempre un poble dotat excellentment per a produir tota mena de teixits. No obstant, la indústria tèxtil, ací com a tot arreu del món, no prengué una gran volada fins que fou utilitzat el cotó com a fibra per a produir les manufactures més diverses. Mentre el teixit fou una operació manual, el seu ús per a vestir, per a la llar i per a menesters sumptuaris, fou força limitat. Des de mitjà del segle XVIII, es produí l'anomenada revelació industrial, mot donat al fet veritablement extraordinari del descobriment del vapor i de l'invent de màquines per a filar i teixir.

Amb aquests nous elements que permetien la fabricació en gran escala, es presentà el problema de trobar una fibra, el cost de la qual fos més reduït que el de la llana, la seda i el lli, que aleshores eren les fibres més en ús. La filatura i el teixit del cotó obrí unes perspectives grandioses a la indústria tèxtil, però es topà amb la resistència tenaç dels gremis de fabricants de les altres fibres, els quals, emparats pels privilegis dels quals gaudien, oposaren tota mena d'obstacles a la nova indústria que sorgia. Cal dir ben alt que Catalunya no es quedà enrera en els impulsos per a muntar manufactures de cotó. Els fabricants d'Anglaterra, que fou el primer país que produí les màquines de filar i teixir, estaven tan gelosos de la superioritat aconseguida, que obtingueren del Govern la prohibició d'exportar-ne. Però, vencent aquesta dificultat, trametent ací màquines i operaris d'altres països, o bé construint màquines pròpies, els fabricants catalans aconseguiren muntar manufactures de cotó.

* * *

A la llarga, sempre han fallit els propòsits d'impedir la propagació d'un invent o la perfecció d'un sistema. Així, els gremis tèxtils hagueren de resignar-se, si us plau per força, al nou competidor que trobaven amb el cotó. Però, quan els fabricants d'aquesta fibra amb prou feines havien superat del tot aquest obstacle, ja es trobaren enfront d'altres dos, encara molt pitjor que el dels gremis antics.

L'ús de màquines i de telers portava com a conseqüència que el treball manual fos reduït. Es clar que en aquells temps, el desenrotllament industrial era molt escàs i no havia de trigar-se gaire temps a què, per efecte del major consum de manufactures tèxtils, el nombre d'obrers empleats fos major que amb els procediments antics. Però no s'ha de demanar a l'obrer comú la intuïció de l'esdevenidor; a més a més, trobant-se momentàniament acomiadat del lloc que ocupava, es plantejava per a ell el paorós problema de trobar-se sense feina.

Per això no és d'estranyar que en els inicis de la utilització de màquines i telers, els obrers veiessin en aquests invents llurs pitjors enemics. No foren tan sols els obrers catalans que els odiaren, sinó que la història registra episodis dramàtics i sagnants a tots els països. I Anglaterra, bressol d'aquells invents, no quedava pas enrera en aquest sentit.

A Catalunya, els fabricants de filats i teixits, hagueren de passar per l'amargor de veure com en un dia la furia d'uns obrers, que es creien condemnats a la fam, destruïa la maquinària que havien adquirit, i amb ella les possibilitats d'expansió del negoci al qual dedicaven tota mena d'esforços. Sortosament, la maltempsada no fou de llarga durada, i els obrers es pogueren donar compte que aquells invents representaven una major suma de treball que els procediments manuals.

L'altre obstacle amb què hagueren de lluitar els fabricants, subsistí per espai de diverses generacions. Ens referim a la polèmica inacabable entre els lliurecanvistes i els proteccionistes. Les idees dels economistes liberals penetraren tot seguit a Espanya, i com passa sempre que es produeix una novetat, tingueren molts admiradors. Els lliurecanvistes anglesos, que predicaven la llibertat de comerç, més per conveniència que per convicció, saberen realitzar la propaganda. Anglaterra gaudia d'una superioritat indiscutible pel que es refereix a les manufactures de cotó. I emparats els fabricants anglesos amb el que deien els economistes liberals, ço és, que cada poble havia de dedicar-se a produir allò que la naturalesa li proporcionava, prometien a tots la felicitat.

Es clar que, mirades avui les coses sense l'apassionament del temps en què es produí aquell moviment, l'argument no tenia una base ferma. Anglaterra era, per natural, un poble agrícola, no comptava pas amb el cotó com a primera matèria. ¿Per què, doncs, havia d'ésser un poble productor de manufactures de cotó, com si diguéssim per una raó natural, i els altres no? El que hi havia era la primacia de l'invent de les màquines, i els anglesos pretenien ésser els monopolitzadors de la nova indústria.

Als fabricants catalans no els mancà ni coratge ni talent per a lluitar contra les doctrines del lliurecanvi que condemnaven Espanya a ésser un peix pobre. Però com que les rivalitats entre Catalunya i les altres regions són seculars, el problema es feia de molt més difícil solució que en altres països. N'hi havia prou amb el fet d'ésser catalans els qui produïen les manufactures de cotó, perquè els altres nuclis peninsulars admetessin com a article de fe allò que predicaven els lliurecanvistes. Els fabricaits catalans, perquè demanaven protecció per a la indústria tèxtil, eren acusats d'anar contra els interessos generals de l'economia espanyola. Acusació injusta, sense fonament. Espanya ha estat sempre un país d'agricultura pobra, considerada en el seu conjunt. Les grans produccions agrícoles no podien ésser exportades perquè eren competides per altres països d'Europa i, sobretot, pels d'Amèrica. Si els principis econòmics i els prejudicis ètnics no els haguessin entelat els ulls, haurien vist aviat, com succeí a França i a Alemanya, per exemple, que combatre la indústria tèxtil catalana era limitar les possibilitats que tenien les regions agrícoles espanyoles de collocar llurs productes a Catalunya, on el consum creixia a mesura que s'eixamplava la producció industrial.

Malgrat un obstacle tan gros com era l'oposició que trobaven els fabricants catalans, la indústria tèxtil no quedà pos endarrerida quant al seu progrés tècnic. El que en patí fou la seva expansió, que hauria estat molt major si en temps oportú hagués imperat una política de protecció adequada a les necessitats del mercat. Mereixen la gratitud eterna els fabricants catalans que tan brillantment es defensaren de les escomeses de polítics inconscients i mal intencionats, i que sense mai defallir arribaren a imposar l'orientació salvadora per a tota l'economia espanyola, o sigui el proteccionisme.

* * *

Una de les característiques més interessants que presenta la indústria tèxtil a CCatalunya, és la seva distribucié geogràfica. El fet d'arribar per via marítima les primeres matèries, era un gran avantatge que gaudien les poblacions pròximes als ports. Es cert que Barcelona i els seus voltants s'industrialitzaren d'una manera considerable, perquè la utilització del vapor permetia instal·lar fàbriques en bones condicions. En canvi, en altres zones del litoral, la indústria tèxtil no arrelà. Per què? Es un fet provat que l'especialització de la mà d'obra no s'improvisa. El poble agafa unes habituds de treball després d'un llarg aprenentatge, sobretot quan el treball requereix una indubtable habilitat. Aquesta es transmet de pares a fills, i normalment es perfecciona.

En la majoria de les poblacions de la mitjana i altra muntanya, que avui són centres fabrils, hi havia una tradició manufacturera. Els obrers eren aptes en les diverses fabricacions de teixits a mà i en la filatura. En introduir-se la maquinària es comptava, doncs, amb la mà d'obra, un element essencial. Però, hi havia també els rius i els salts d'aigua que podien éser utilitzats avantatjosament mitjançant les installacions de força hidràulica. Aquestes són les dues raons poderoses que expliquen per què els centres fabrils de la mitjana i alta muntanya no es perdessin a malgrat de la transformació que experimentà la indústria tèxtil.

Fa una trentena d'anys, les installacions a vapor i de força hidràulica entraren en franca decadència, degut a l'invent de l'electricitat. Aquesta innovació tècnica podia ésser una amenaça decisiva per a les poblacions fabrils de la mitjana i alta muntanya, perquè Catalunya és un país pobre en carbó, i tractant-se d'una primera matèria de pes tan considerable, el resulta antieconòmic. Però aviat a l'energia produïda pel carbó s'hi afegí la produïda pels salts d'aigua. Catalunya tingué aleshores dues sorts: la de posseir importants reserves d'energia hidràulica i que diversos capitalistes estrangers s'interessessin per llur explotació. El resultat fou que en pocs anys l'electricitat fou portada gairebé a tots els pobles de Catalunya, i això va permetre que les fàbriques de la indústria tèxtil poguessin ésser proveïdes de força en condicions avantatjoses.

La distribució geològica de la indústria tèxtil, que aparta [illegible] mar la més alta Muntanya, és una de les millors garanties de l'equilibri demogràfic de Catalunya. Recordem el fet que a finals del segle XIX, per efecte de la pèrdua de les darreres colònies d'Amèrica, hi hagué als centres fabrils de Muntanya un important moviment emigratori, com a resultat de la paralització de moltes fàbriques. En aquells pobles l'agricultura és molt pobre, i això feia que solament els caps de casa i els hereus romanguessin al poble. En canvi, els fadrins externs i devegades famílies enteres, es veien obligats a marxar.

El que hagi estat possible la conservació de les fàbriques a la muntanya, gràcies a la utilització de l'electricitat, ha permès que en una munió de pobles s'equilibrin les activitats agrícoles amb les industrials, i d'aquest equilibri se'n deriven unes condicions de relatiu benestar, amb un nivell de vida que bé voldrien altres països que, per diverses circumstàncies, han caigut en el gran defecte dels nostres dies, o sigui, l'aglomeració excessiva a les ciutats en perjudici del camp.

Jaume CARRERA

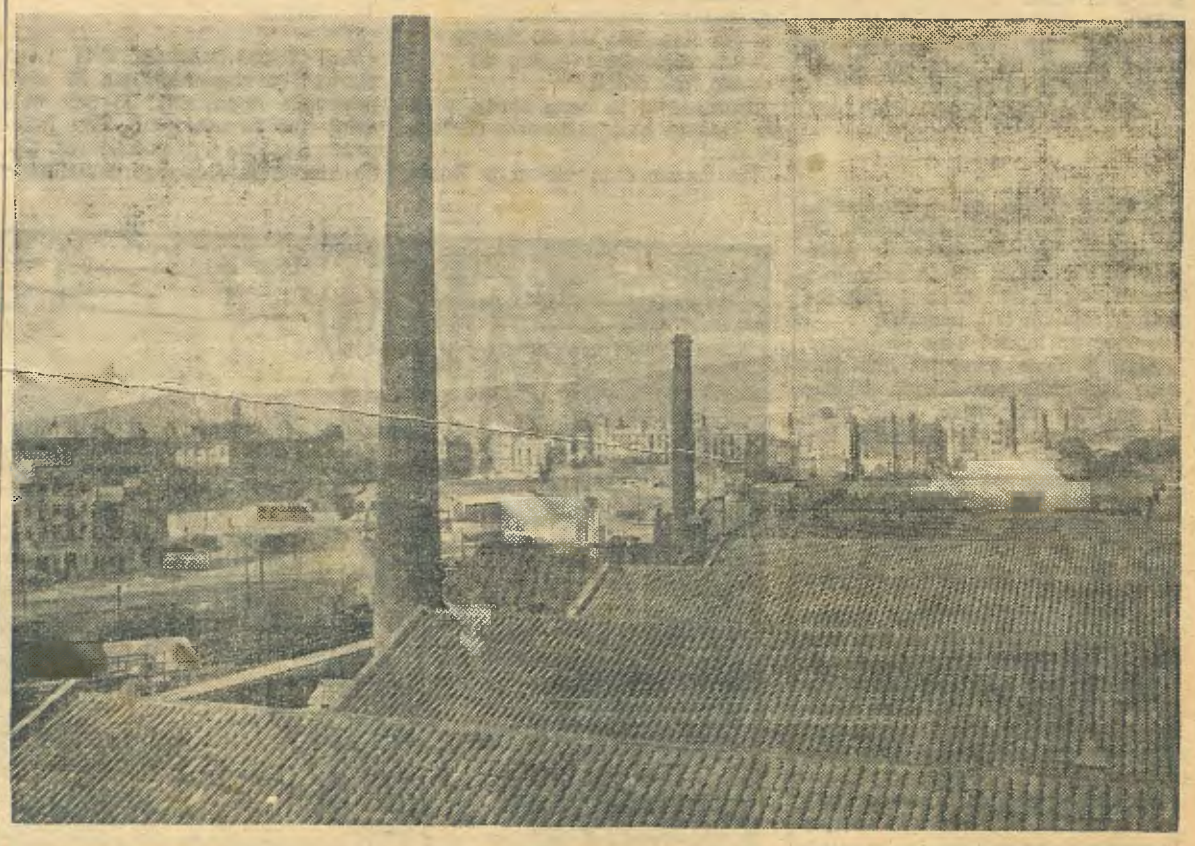

Vista parcial del Poble Nou

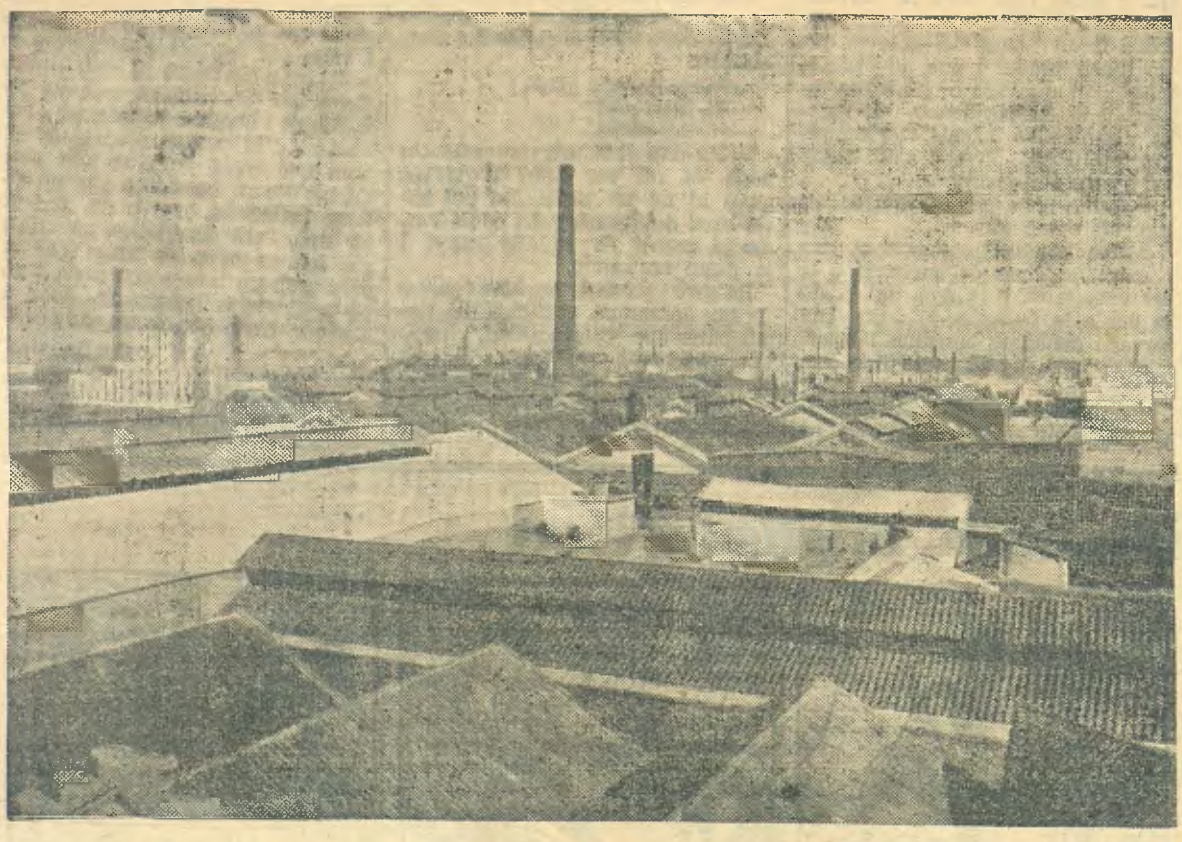

Una vista de Sant Martí

res/257